

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CIX

Nr 4

WARSZAWA 2002

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

**KWARTALNIK
HISTORYCZNY**

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

**ROCZNIK CIX
2002**

4

**WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2002**

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszkiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Marian Dygo (zastępca redaktora), Adam Galos, Magdalena Hułas, Leszek Jarmański (sekretarz), Jerzy Jedlicki, Marcin Kamler, Tomasz Kizwalter (zastępca redaktora), Wojciech Kriegseisen (redaktor), Czesław Madajczyk, Jerzy Michalski, Roman Michałowski, Jan Molenda, Edward Potkowski, Henryk Samsonowicz, Jacek Staszewski, Józef Szymański, Stanisław Trawkowski, Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański, Jerzy Wyrozumski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN

00-272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831 02 61

e-mail: kh@ihpan.edu.pl

<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2002

© All right reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Wydawnictwa Naukowego Semper

Publikacja dofinansowana przez Komitet Badań Naukowych

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20a, 00-321 Warszawa

tel./fax: (0-p-22) 828 49 73

e-mail: semper@semper.pl

<http://www.semper.pl>

PL ISSN 0023-5903

Nr indeksu 363103

SPIS TREŚCI

Michał Tomaszek, Brunon z Kwerfurtu i Otton II: powstanie słowiańskie 983 roku jako grzech cesarza	5
Marian Surdacki, Wizytacja apostołska z lat 1737–1749 jako źródło do badań nad podrzutkami w Rzymie	25
Jarosław Czubyty, Zabójstwo Adama Mickiewicza. Żołnierze, cywile i urzędnicy na litewskiej prowincji w początkach XIX wieku	59

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Pavel Krafl, Miloš Řezník, Jaroslav Valenta, Czeska polonistyka historyczna w latach 1990–2000	71
Grzegorz Krzywiec, George Lachmann Mosse jako historyk kultury	99
Jarosław Poraziński, Odpowiedź na recenzję Urszuli Kosińskiej.....	113
Urszula Kosińska, W odpowiedzi Jarosławowi Porazińskiemu.....	117

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Dariusz Andrzej Sikorski, O narodzinach pewnej cywilizacji	121
--	-----

*

<i>Deutsch–polnische Beziehungen in Geschichte und Gegenwart. Bibliographie 1900–1998</i> , red. A. Lawaty, W. Mincer przy współudziale A. Domańskiej, t. 1–4 — Marek Getter	133
G. Labuda, <i>Święty Wojciech biskup–męczennik, patron Polski, Czech i Węgier</i> — Roman Michałowski	136
<i>Materiały źródłowe do dziejów Żydów w księgach grodzkich lubelskich z doby panowania Augusta II Sasa 1697–1733</i> , oprac. H. Gmiterek — Anna Michałowska	141
<i>The Rise of Prussia 1700–1830</i> , red. P. G. Dwyer — Grzegorz Kucharczyk	144
J. Kořalka, <i>František Palacký (1798–1876). Životopis</i> — Maciej Janowski	147
R. Gehrke, <i>Der polnische Westgedanke bis zur Wiedererrichtung des polnischen Staates nach Ende des Ersten Weltkrieges — Genese und Begründung polnischer Gebietsansprüche gegenüber Deutschland im Zeitalter des europäischen Nationalismus</i> — Gerard Labuda	150
B. A. Porter, <i>When Nationalism Began to Hate. Imaging Modern Politics in Nineteenth–Century Poland</i> — Grzegorz Krzywiec	155
J. Charmley, <i>Splendid Isolation? Britain and the Balance of Power 1874–1914</i> — Krzysztof Marchlewicz	161
M. Leśniewski, <i>Wojna burska 1899–1902. Geneza, przebieg i międzynarodowe uwarunkowania</i> — Marek Czaplński	165

P. Szcudłowski, <i>Losy poewangelickich obiektów sakralnych na terenie diecezji gdańskiej po 1945 roku</i> — Ryszard Michalak	168
---	-----

KRONIKA

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Śmierć i zbawienie w protestantyzmie” — Anna Czapnik	173
---	-----

IN MEMORIAM

Vytautas Raudeliūnas (2 II 1930 – 4 V 2002) — Henryk Wisner	175
---	-----

KOMUNIKATY

Komunikat Komisji Stypendialnej Funduszu im. Jana i Suzanne Bręzkowskich	177
--	-----

CONTENTS

Michał Tomaszek, Bruno of Querfurt and Otto II: the Slav Uprising of 983 as the Emperor's Sin	5
Marian Surdacki, The Apostolic Visitation in 1737–1749 as a Source for Research on Foundlings in Rome	25
Jarosław Czubały, The Murder of Adam Mickiewicz. Soldiers, Civilians and Civil Servants in the Lithuanian Province at the Beginning of the Nineteenth Century	59
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	71
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	121
CHRONICLE	173
IN MEMORIAM	175
ADVERTISEMENTS	177

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ – *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie*
- AP – Archiwum Państwowe
APH – „Acta Poloniae Historica”
ASWK – *Akta sejmikowe województwa krakowskiego*
ASWP – *Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego*
BC – Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
- BJ – Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK – Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
- BPAU–PANKr. – Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR – Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
- CAW – Centralne Archiwum Wojskowe
CDS – *Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae*, Wrocław 1956–1964
- CPH – „Czasopismo Prawno–Historyczne”
DN – „Dzieje Najnowsze”
KDKK – *Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej*, Kraków 1874–1883
- KDM – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, Kraków 1876–1905
KDMaz. – *Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis*, Warszawa 1919
- KDP – *Kodeks dyplomatyczny Polski*, Warszawa 1847–1887
KDW – *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, Poznań 1877 nn.
KH – „Kwartalnik Historyczny”
KHKM – „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH – *Monumenta Germaniae Historica*
MGH SrG – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Germanicarum*
- MGH SS – *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum*
MK – Metryka Koronna
MPH – *Monumenta Poloniae Historica*
mps – maszynopis
n. – i następna
nn. – i następne
OiRwP – „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit. – opus citatum
PH – „Przegląd Historyczny”
PL – *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Paris 1878–1890
- por. – porównaj
przyp. – przypis

PSB	– <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
RH	– „Roczniki Historyczne”
rkp.	– rękopis
RWHF PAU	– „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	– „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	– „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	– „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	– „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	– <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	– „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	– <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	– „Studia Historyczne”
SIRIO	– <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	– „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	– <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
VL	– Volumina Legum
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZH	– „Zapiski Historyczne”
zob.	– zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylickiego	Transliteracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylickiego	Transliteracja	Język
1	А а	A a	b b u m r s u	27	Р р	R r	b b u m r s u
2	Б б	B b	b b u m r s u	28	С с	S s	b b u m r s u
3	В в	V v	b b u m r s u	29	Т т	T t	b b u m r s u
4	Г г	G g	b b u m r s u	30	Ѡ ѡ	Ć ć	s
5	Д д	D d	b b u m r s u	31	Ќ ќ	Ќ ќ	m
6	Ђ ј	Đ đ	s	32	У у	U u	b b u m r s u
7	Ѓ ѓ	Ǧ ǧ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b b u m r s u	34	Ф ф	F f	b b u m r s u
9	Ë ë	Ë ë	b r	35	Х х	H h	b b u m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b b u m r s u
11	Ж ж	Ǵ ǵ	b b u m r s u	37	Ч ч	Č č	b b u m r s u
12	З з	Z z	b b u m r s u	38	Ѣ ѣ	Ď ě	m s
13	С с	Ŝ ŝ	m	39	Ш ш	Š š	b b u m r s u
14	И и	I i	b ^{••} b u m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	b u r u
15	І і	Ì ì	b r ^{••} u	41	Ъ ъ	" "	b ^{••} b u r
16	Ї ї	Ï ï	u	42	Ы ы	Y y	b r
17	Ј ј	ǰ ǰ	m s	43	Ь ь	' '	b b u r u
18	Й й	J j	b b u r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b b u m r s u	45	Ю ю	Û û	b b u r u
20	Л л	L l	b b u m r s u	46	Я я	Â â	b b u r u
21	Љ љ	Ľ ľ	m s	47	' '	' '	b b u m r s u
22	М м	M m	b b u m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b ^{••} u ^{••}
23	Н н	N n	b b u m r s u	49	Ѥ ѥ	Ě ě	b ^{••} r ^{••}
24	Њ њ	Ń ń	m s	50	Ж ж	Ǻ ǻ	b u ^{••}
25	О о	O o	b b u m r s u	51	Ө ө	Ƒ ƒ	r ^{••}
26	П п	P p	b b u m r s u	52	У у	ÿ ỳ	r ^{••}

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

Mikołaj Olszewski

**świat zabobonów
w średniowieczu**

Semper

Wojciech Sławiński

TORUŃSKI SYNOD GENERALNY
1595 ROKU

Semper

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne.

- W kraju
 - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-11 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.
- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73; wpłaty należy kierować na konto: PKO BP VII Oddział w Warszawie, Nr 10201071-109628-270-11 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena w prenumeracie w 2003 roku w kraju wynosi **16 zł** za numer. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej.

Terminy przyjmowania przedpłat przez Wydawnictwo Naukowe Semper oraz przez Poczta Polską (tylko prenumerata krajowa):

- do 25 XI na I kw. roku następnego
- do 25 II na II kw.
- do 25 V na III kw.
- do 25 VIII na IV kw.

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (p-22) 828 49 73. Również można je zamawiać we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year) available through the local press distributors or through the Foreign Trade Enterprise ARS POLONA, 00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland, or directly through

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (p-22) 828 49 73
<http://www.semper.pl>

Commercial restriction for this copy: FOR SALE IN POLAND ONLY!